

EU SLIC KAMPANJA „SIGURAN I ZDRAV RAD NA PRIVREMENIM POSLOVIMA“

UVOD

Odbor viših inspektora rada SLIC (Senior Labour Inspectors' Committee) 2016. donio je odluku da se u svim zemljama EU-a provede *Kampanja o zaštiti na radu radnika zaposlenih posredstvom Agencija za privremeno zapošljavanje (ustupljenih radnika)*. Odluka se temelji na činjenici da je u EU u 2016. bilo zaposleno 26,4 milijuna radnika, odnosno da je taj oblik zapošljavanja u stalnom porastu. Podaci o ozljedama na radu govore da je kod obavljanja istih poslova veći broj ozlijeđenih ustupljenih radnika u odnosu na one koji su zaposleni kod poslodavca (Korisnika) na temelju ugovora o radu, što ukazuje na moguće razlike u primjeni mjera zaštite na radu.

Kampanju su osmislili i pripremili uz nositelje Kampanje iz Francuske, Inspekcija rada i Nacionalni institut za rad, predstavnici Austrije, Belgije, Luxemburga, Poljske, Portugala, Španjolske, Švedske i Europske agencije za zaštitu na radu EU (OSHA). Sa značajem i načinom provedbe te dinamikom provedbe Kampanje, predstavnici zemalja članica upoznati su na pripremljenoj Konferenciji u Luxemburgu u rujnu 2017. Sudionicima Konferencije predstavljeni su i podijeljeni predlošci na engleskom jeziku (Vodič Kampanje, Inspeksijske Kontrolne liste za nadzor Agencije za privremeno zapošljavanje i Inspeksijske Kontrolne liste za nadzor kod Korisnika) kao i predlošci brošura namijenjeni Agencijama, Korisnicima i ustupljenim radnicima i promotivni letak Kampanje.

Zakonodavni okvir EU-a:

- Direktiva 89/391/EEZ o uvođenju mjera za poticanje poboljšanja sigurnosti i zdravlja radnika na radu od 12. lipnja 1989.
- Direktiva 91/383/EEZ o dopunama mjera za poticanje poboljšanja sigurnosti i zdravlja na radu radnika u radnom odnosu na određeno vrijeme ili privremenom radnom odnosu od 25. lipnja 1991.
- Direktiva 2008/104/EZ o radu posredstvom poduzeća za privremeno zapošljavanje od 19. studenoga 2008.

Provedba Kampanje podijeljena je u dva dijela. Prvi dio obuhvaća radnike koji su zaposleni posredstvom Agencija za privremeno zapošljavanje zbog ustupanja Korisnicima (ustupljeni radnici), a drugi dio odnosi se na zaštitu na radu radnika zaposlenih posredstvom Agencija za privremeno zapošljavanje koji se upućuju poslodavcima u druge države zbog obavljanja rada (upućeni radnici). Drugi dio Kampanje koji je nazvan *Pilot projekt* ostvario bi se zajedničkim inspeksijskim nadzorima inspektora rada države gdje je registrirana i obavlja djelatnost Agencija i inspektora rada države gdje upućeni radnici obavljaju rad.

U Republici Hrvatskoj Kampanju je proveo Inspektorat rada, Ministarstva rada i mirovinskoga sustava u dijelu koji se odnosi na ustupljene radnike dok se drugi dio Kampanje koji se odno-

si na upućene radnike nije provodio u Republici Hrvatskoj. Kampanje je bila provedena u dvije faze.

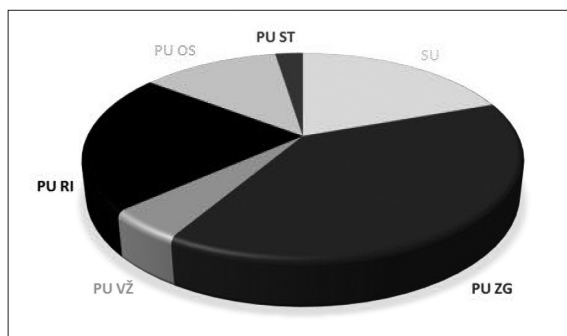
Prva je bila provedba inspeksijskih nadzora u Agencijama za privremeno zapošljavanje i kod Korisnika ustupljenih radnika, a druga je informiranjem socijalnih partnera i zainteresirane javnosti o Kampanji te popularizacija ovog oblika zapošljavanja prikazom prava i obveza svih sudionika u tripartitnom odnosu Agencija-Korisnik-ustupljeni radnik.

PRIPREMA ZA PROVEDBU KAMPANJE U RH

Priprema za Kampanju obuhvatila je prijevod svih dokumenata dobivenih na pripremnoj Konferenciji na hrvatski jezik te usklađivanje sadržaja s hrvatskim zakonodavstvom. Zakonodavni okvir za provedbu Kampanje koji je utemeljen na spomenutim direktivama, usklađen je s hrvatskim zakonodavstvom u odredbama članaka 44. do 52. Zakona o radu (N.N., br. 93/14. i 127/17.; dalje u tekstu: ZOR). U skladu s navedenim, izrađeni su „Vodič za provođenje Kampanje“, „Inspeksijska Kontrolna lista za nadzor Agencije za privremeno zapošljavanje (APZ)“ i „Inspeksijska Kontrolna lista za nadzor kod Korisnika“. Za sve inspektore rada u području zaštite na radu u Republici Hrvatskoj organizirana je edukacija na kojoj su inspektori detaljno informirani o specifičnostima inspeksijskih nadzora za ovu Kampanju, uz pojašnjenje „Vodiča za provođenje Kampanje“ i Inspeksijske Kontrolne liste kako bi se ujednačilo postupanje inspektora u nadzorima. Dalje, izrađene su brošure za Agencije, Korisnike i radnike, te letak kampanje. Tiskano je po 1000 komada svake brošure i letka koji su podijeljeni područnim uredima i ispostavama Inspektorata rada.

Iz popisa koji je dobiven od Ministarstva rada i mirovinskoga sustava, utvrđeno je da je u 2016. aktivnost privremenog zapošljavanja radnika zbog ustupanja Korisnicima prijavilo 162 poslodavca. Usporedbom popisa s Registrom Trgovačkog suda i s aktualnim brojem prijavljenih radnika u bazi Hrvatskog zavoda za mirovinsko osiguranje, utvrđeno je da u Republici Hrvatskoj aktivnost privremenog zapošljavanja obavlja 92

Agencije. S ciljem da se inspeksijski nadzori obave u svim Agencijama za privremeno zapošljavanje, na temelju adrese sjedišta Agencija, izrađen je program za obavljanje inspeksijskih nadzora prema mjesnoj nadležnosti pojedinih područnih ureda Inspektorata rada. Utvrđeno je da od 162 poslodavca samo 41 poslodavac obavlja djelatnost privremenog zapošljavanja radnika.

Dijagram 1. Agencije prema mjesnoj nadležnosti

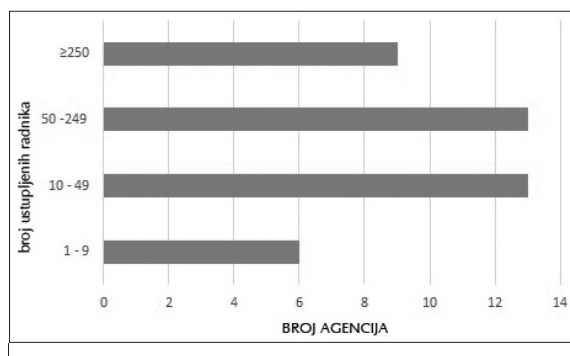
Na dijagramu 1. prikazan je broj Agencija za privremeno zapošljavanje prema mjesnoj nadležnosti područnih ureda Inspektorata rada u kojima su obavljani inspeksijski nadzori.

Kampanja je predstavljena socijalnim partnerima i zainteresiranoj javnosti na skupu pod nazivom „Rad na siguran način ustupljenih radnika od Agencija za privremeno zapošljavanje“ održanom 28. veljače 2018. u prostorijama Hrvatske udruge poslodavaca. Još jedno predstavljanje Kampanje javnosti bilo je na proslavi Svjetskog dana sigurnosti i zaštite na radu 28. travnja 2018. u Murskom Središću. Kampanja je zainteresiranoj javnosti predstavljena i člankom *Europska kampanja odbora viših inspektora rada (SLIC) 2017.-2019.* u stručnom časopisu „SIGURNOST“ 60 (3) 209-320 (2018), Zagreb.

OBAVLJENI NADZORI U AGENCIJAMA

Inspeksijski nadzori u Agencijama za privremeno zapošljavanje obavljani su u lipnju i srpnju 2018. Agencije za privremeno zapošljavanje prema broju ustupljenih radnika u kojima je obavljen inspeksijski nadzor prikazane su na dijagramu 2.

Prema podacima utvrđenim u inspekcijskim nadzorima, ukupan broj ustupljenih radnika u Republici Hrvatskoj bio je 9.581.

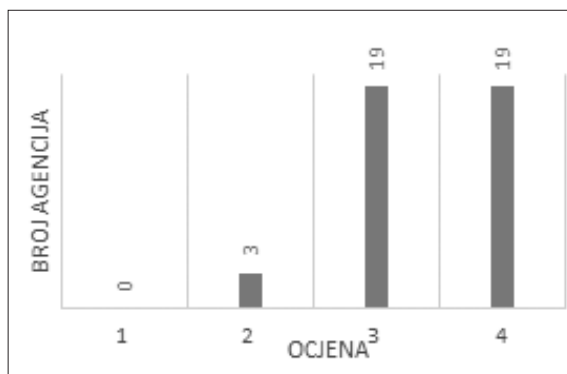

Dijagram 2. Agencije prema broju ustupljenih radnika

Inspekcijski nadzori u Agencijama nisu bili najavljeni i obuhvatili su primjenu mjera zaštite na radu radnika koji obavljaju posao u Agencijama. U nadzorima su korištenjem „Inspekcijskih Kontrolnih lista za nadzor Agencije za privremeno zapošljavanje“ sakupljeni podaci o predmetu kampanje, a to je zaštita na radu ustupljenih radnika. Inspekcijskom nadzorima nisu utvrđeni nedostaci u primjeni odredbi članka 44. do 52. ZOR-a, u kojima se propisuju obveze Agencija za privremeno zapošljavanje prema Korisnicima i ustupljenim radnicima, ali utvrđeni su nedostaci u vezi s primjenom odredbi Zakona o zaštiti na radu (N.N., br. 94/18. i 96/18.; dalje u tekstu: ZZR) koje se odnose na radnike zaposlene u Agencijama. Utvrđeno je da u jednoj Agenciji nitko od radnika nije bio osposobljen za pružanje prve pomoći radnicima na radu (članak 56.), u jednoj Agenciji radnik Agencije nije bio osposobljen za rad na siguran način (članak 28.) i u dvije Agencije nije obavljeno propisano ispitivanje parametara radnog okoliša (članak 45.). U skladu s utvrđenim činjenicama inspektori su donijeli upravne mjere, s napomenom da se utvrđeni nedostaci nisu odnosili na primjenu mjera zaštite na radu ustupljenih radnika i nisu bili predmet Kampanje.

Inspektori su stanje zaštite na radu u Agencijama za privremeno zapošljavanje predstavili ocjenama od 1 do 4. Nijedna Agencija nije dobila ocjenu 1, ocjenu 2 dobile su 3 Agencije, a ocjene 3 i 4 dobilo je 19 Agencija, što čini

prosječnu ocjenu 3,39. Dijagram 3 grafički prikazuje inspektorske ocjene Agencija.

Dijagram 3. Grafički prikaz inspektorskih ocjena Agencija

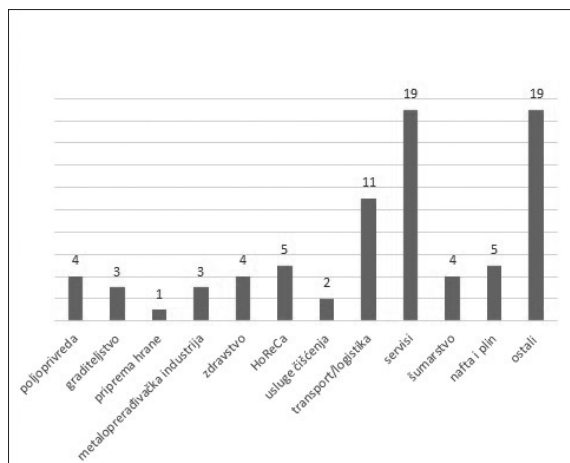
U inspekcijskim nadzorima u Agencijama za privremeno zapošljavanje utvrđeno je da 6 Agencija pored poslova privremenog zapošljavanja zbog ustupanja radnika Korisnicima, obavlja i djelatnost upućivanja radnika u druge države.

Na temelju prikupljenih podataka iz nadzora u Agencijama određeno je da se inspekcijski nadzor obavi kod 96 Korisnika. Kriteriji za izbor Korisnika bili su broj ustupljenih radnika, veličina rizika, poslovi s posebnim uvjetima rada, broj ozljeda itd.

OBAVLJENI NADZORI KOD KORISNIKA

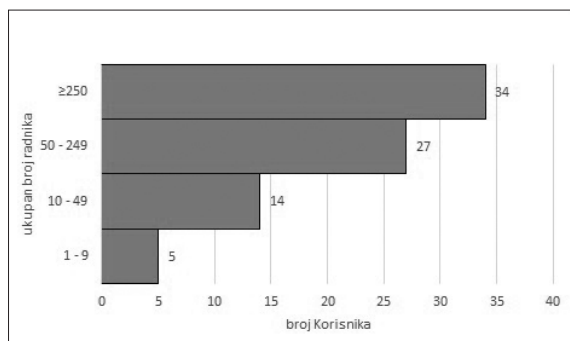
Inspekcijski nadzori kod odabranih Korisnika obavljani su u razdoblju rujna – listopada 2018., kao nenajavljeni nadzori. Planirano je da se nadzorima obuhvati nekoliko ustupljenih radnika i po mogućnosti barem jedan stalno zaposleni radnik koji kod Korisnika radi na istim poslovima, zbog usporedbe u provođenju mjera zaštite na radu. Obavljeno je 80 inspekcijskih nadzora kod Korisnika, a kod ostalih Korisnika više nisu zatečeni ustupljeni radnici, te ti nadzori nisu obuhvaćeni Kampanjom.

Broj Korisnika po djelatnostima prikazuje dijagram 4. U djelatnost servisa nositelji Kampanje svrstani su uredski posao, konzalting, IT, financije, telekomunikacije, pozivni centri, autoservisi i skladišta.

Dijagram 4. Broj Korisnika po djelatnostima

Podjela Korisnika prema ukupnom broju radnika (stalni i ustupljeni) prikazana je na dijagramu 5.

Dijagram 5. Podjela Korisnika prema ukupnom broju radnika (stalni i ustupljeni)

Nadalje, inspekcijskim nadzorima kod Korisnika utvrđeno je da je u trogodišnjem razdoblju (2015. – 2017.) obavljajući posao za Korisnika poginuo 1 ustupljeni radnik, a 22 radnika su teže ozlijeđena, dok su u istom razdoblju među radnicima koji su imali sklopljen ugovor o radu s Korisnikom poginula 2 radnika, a 340 ih je teže ozlijeđeno. Najveći broj teže ozlijeđenih ustupljenih radnika je u djelatnosti transporta i logistike, a među radnicima Korisnika najveći je broj težih ozljeda u djelatnosti šumarstva, zdravstvene skrbi i metaloprerađivačke industrije.

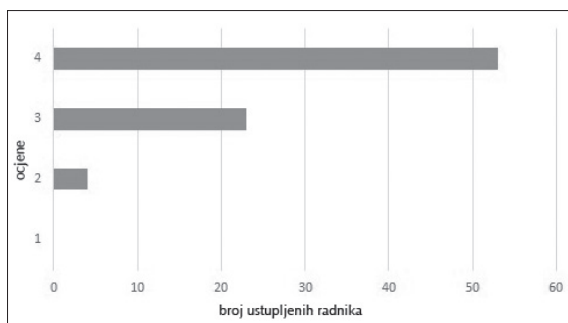
Inspekcijskim nadzorom kod 3 Korisnika utvrđeni su nedostaci u sadržaju ugovora o ustupanju radnika, te su inspektori poduzeli propisane upravne mjere.

Nadzorom nad ustupljenim radnicima utvrđeno je da kod 7 Korisnika radnici nisu bili osposobljeni za rad na siguran način za poslove koje su obavljali, da 3 Korisnika nisu radnicima osigurali potrebnu osobnu zaštitnu opremu, a u jednom nadzoru radnici nisu koristili potrebnu osobnu zaštitnu opremu koju im je Korisnik osigurao.

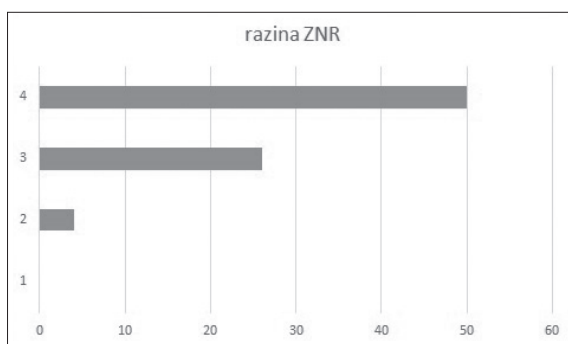
Nadalje, nadzorima je utvrđeno da jedan Korisnik nije procijenio rizike za poslove na mjestu rada, pa je inspektor rada u skladu s odredbama članka 92., stavak 1., podstavak 1. ZZR-a donio usmeno rješenje upisano u zapisnik o inspekcijskom nadzoru te u skladu s odredbom članka 98., stavak 1., podstavak 1. i 4. ZZR-a izrekao novčanu kaznu na mjestu izvršenja prekršaja poslodavcu pravnoj osobi te odgovornoj osobi pravne osobe.

Osim navedenih nedostataka koji su utvrđeni nadzorom nad ustupljenim radnicima, inspektori su utvrdili da 4 poslodavca ne obavljaju poslove zaštite na radu u skladu s odredbama članka 20. ZZR-a, te je u skladu s odredbom članka 98., stavak 1., podstavak 2. i 4. ZZR-a izrečena novčana kazna na mjestu izvršenja prekršaja poslodavcu pravnoj osobi te odgovornoj osobi pravne osobe. Kod 3 poslodavca utvrđeno je da nisu radnicima osigurali zdravstvenu zaštitu primjerenu rizicima za sigurnost i zdravlje pa su inspektori donijeli usmeno rješenje upisano u zapisnik o inspekcijskom nadzoru u skladu s odredbama članka 92., stavak 1., podstavak 10.

Na kraju, u nadzorima kod Korisnika inspektori su ocjenama od 1 do 4 ocijenili razinu zaštite na radu ustupljenih radnika (dijagram 6) i razinu provedbe mjera zaštite na radu kod Korisnika (dijagram 7). Na temelju dodijeljenih inspektorskih ocjena prosječna ocjena razine zaštite na radu ustupljenih radnika na obavljanju poslova kod Korisnika je 3,61, a prosječna ocjena razine zaštite na radu kod Korisnika je 3,58.

Dijagram 6. Ocjene razine zaštite na radu ustupljenih radnika

Dijagram 7. Razina provedbe mjera zaštite na radu kod Korisnika

ZAKLJUČAK

U Republici Hrvatskoj djelatnost privremenog zapošljavanja radnika zbog ustupanja Korisnicima obavlja oko 40 Agencija koje ustupaju oko 10.000 radnika drugim poslodavcima. Inspekcijskim nadzorima utvrđeno je da Korisnici

mjere zaštite na radu provode za sve radnike na isti način, bez obzira na oblik zapošljavanja, jer nisu uočene značajnije razlike u tretmanu ustupljenih i stalno zaposlenih radnika kod Korisnika. Iz kontakata s ustupljenim radnicima ipak se moglo primijetiti da su oni nedovoljno informirani o svojim pravima, te često ovakav oblik zapošljavanja shvaćaju kao nužno zlo i bez obzira na nastojanja Korisnika da ih ne diskriminira u odnosu na radnike s kojima ima sklopljen ugovor o radu, osjećaju se nesigurno i frustrirano.

Agencije za privremeno zapošljavanje u Republici Hrvatskoj u najčešćem broju slučajeva obavljaju samo administrativnu ulogu, a odgovornost za sigurnost i zdravlje radnika na radu je na Korisnicima.

Zaključuje se da bi trebalo bolje obavještavati zainteresiranu javnost informiranjem putem medija o ovom obliku zapošljavanja i o svim pravima radnika, te bi trebalo češće provoditi kampanje u kojima bi se osim sigurnosti i zdravlja na radu kontrolirala i druga prava ustupljenih radnika (plaća, dnevni, tjedni i godišnji odmor, vrijeme rada, smjenski rad itd.).

Također bi trebalo osigurati sve bitne informacije ustupljenim radnicima, Agencijama i Korisnicima putem web portala Hrvatske udruge poslodavaca, Sindikata radnika, Hrvatske gospodarske komore, Hrvatske obrtničke komore i dr., tim više što se očekuje značajan rast ovog oblika zapošljavanja u RH kao što se događa u svim zemljama EU-a.

*Duro Čižmar, dipl. ing. stroj.
Ministarstvo rada i mirovinskoga sustava, Inspektorat rada
Zagreb*